मुसिकोट राजपत्र

मुसिकोट नगरपालिका द्वाराप्रकाशित

खण्ड ४) मुसिकोट,गुल्मी,जेष्ठ ३० गते,२०७७ साल(संख्याः५

भाग-२

मुसिकोट नगरपालिका,गुल्मी

मुसिकोट नगरपालिकाको स्वरोजगार कार्यक्रम संचालन कार्यविधि २०७७

स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ को अधिकार प्रयोग गरी मुसिकोट नगर कार्यपालिकाले बनाएको देहाय वमोजिमको कार्यविधि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ को उपदफा ३ वमोजिम सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

मुसिकोट नगरपालिका

संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण कार्यविधि ,२०७७

प्रस्तावनाः

गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने विषयसँग सम्बन्धित योजना ,कार्यक्रम तथा आयोजना सम्बन्धी प्रस्तावको संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन वा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण सम्बन्धी अध्ययन , प्रतिवेदन तयारी ,स्वीकृति ,प्रस्ताव कार्यान्वयन तथा अनुगमन प्रक्रियालाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन वाञ्छनीय भएकोले,

मुसिकोट नगर कार्यपालिकाले वातावरण तथा प्राकृतिक श्रोत संरक्षण ऐन , २०७६ को दफा ६६ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो कार्यविधि बनाएको छ ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१ . संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ" यो कार्यविधिको नाम (१) :संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण कार्यविधि , २०७७"रहेको छ ।

(2) यो कार्यविधि प्रचलित सङ्घीय कानूनले नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने भनी तोकिएको विषयसँग सम्बन्धित विकास निर्माण कार्य वा आयोजना कार्यान्वयन गर्ने सरकारी ,अर्धसरकारी, गैर सरकारी, समुदायमा आधारित संस्था र व्यक्ति वा कम्पनीको हकमा समेत लागू हुनेछ।

)३(यो कार्यविधि नगरपालिकाको स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशन भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

.2 **परिभाषा**: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा- ,

)क" (ऐन"भन्नाले नगरपालिकाको वातावरण तथा प्राकृतिक श्रोत संरक्षण ऐन ,२०७६ सम्झनु पर्छ ।

)ख" (कार्यपालिका "भन्नाले नगर कार्यपालिका सम्झनु पर्छ ।

)ग" (कार्यसूची "भन्नाले वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नको लागि यस कार्यविधि बमोजिम स्वीकृत कार्यसूची सम्झनु पर्छ ।

)घ" (कार्यालय "भन्नाले नगर कार्यपालिकाको कार्यालय र सो अन्तर्गत वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी विषय हेर्ने महाशाखा/शाखा/एकाईलाई सम्झनु पर्छ।

)ङ "प्रमुख" (भन्नाले नगरपालिका प्रमुख सम्झनु पर्छ ।

मुसिकोट राजपत्र

)च" (नगरपालिका "भन्नाले मुसिकोट नगरपालिका सम्झनु पर्छ ।

)छ" (प्रस्ताव "भन्नाले विद्यमान वातावरणीय अवस्थामा परिवर्तन ल्याउन सक्ने किसिमको विकास कार्य ,भौतिक क्रियाकलाप वा भू–उपयोगमा कुनै परिवर्तन गर्ने कुनै योजना ,आयोजना वा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सम्बन्धमा तयार गरिएको प्रस्ताव सम्झनु पर्छ।

)ज" (प्रस्तावक "भन्नाले प्रस्ताव स्वीकृतिको लागि निवेदन दिने वा प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न स्वीकृति प्राप्त व्यक्ति वा सरकारी ,अर्धसरकारी वा गैरसरकारी निकाय वा संस्था सम्झनुपर्छ ।

)झ" (प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण "भन्नाले कुनै प्रस्तावको कार्यान्वयन गर्दा सो प्रस्तावले वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पार्ने वा नपार्ने सम्बन्धमा यकीन गर्नुका साथै त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपायद्वारा निराकरण वा न्यूनीकरण गर्नका लागि अवलम्बन गरिने उपायको सम्बन्धमा विश्लेषणात्मक रुपमा गरिने अध्ययन तथा मूल्याङ्कन सम्झनु पर्छ ।

)ञ" (वातावरण "भन्नाले प्राकृतिक ,साँस्कृतिक र सामाजिक प्रणाली ,आर्थिक तथा मानवीय क्रियाकलाप र यिनका

अवयवहरु तथा ती अवयवहरुको बीचको अन्तरक्रिया तथा अन्तरसम्बन्ध सम्झनु पर्छ ।

)ट"(वातावरणीय अध्ययन "भन्नाले कुनै प्रस्तावको कार्यान्वयन गर्दा त्यसबाट वातावरणमा पर्ने प्रतिकूल प्रभाव निराकरण वा न्यूनीकरण गर्नको लागि अवलम्बन गरिने उपायका सम्बन्धमा गरिने संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन ,प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्झनु पर्छ ।

)ठ" (वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन "भन्नाले संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन ,प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण वा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धमा तयार गरिएको प्रतिवेदन सम्झनु पर्छ ।

)ड" (वातावरणीय प्रभाव मूल्याकंन "भन्नाले कुनै प्रस्तावको कार्यान्वयन गर्दा सो प्रस्तावले वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभाव पार्ने वा नपार्ने सम्बन्धमा यकीन गर्न्नुका साथै त्यस्तो प्रभावलाई कुनै उपायद्वारा निराकरण वा न्यूनीकरण गर्नका लागि अवलम्बन गरिने उपायको सम्बन्धमा विस्तृत रुपमा गरिने अध्ययन तथा मूल्याङ्कन सम्झनु पर्छ ।

मुसिकोट राजपत्र

)ढ" (व्यवसायिक कार्ययोजना "भन्नाले प्रस्तावकले कार्यान्वयन गर्ने विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने बाहेकका आयोजना वा कार्यक्रममा हुने लगानी र प्रतिफलको विश्लेषण सहितको कार्ययोजना सम्झनु पर्छ ।

)ण" (विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन "भन्नाले प्रस्तावकले कार्यान्वयन गर्ने विकास निर्माणसँग सम्बन्धित परियोजनाको प्राविधिक र आर्थिक पक्षहरु विश्लेषण गरिएको विस्तृत प्रतिवेदन सम्झनु पर्छ ।

)त" (संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन "भन्नाले कुनै प्रस्तावको कार्यान्वयन गर्दा त्यसबाट वातावरणमा पर्ने प्रतिकूल प्रभाव निराकरण वा न्यूनीकरण गर्नको लागि अवलम्बन गरिने उपायको सम्बन्धमा संक्षिप्त रुपमा गरिने अध्ययन सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद – २

प्रस्ताव छनौट तथा कार्यसूची सम्बन्धी व्यवस्था

३ . प्रस्ताव छनौट तथा सूची तयार गर्नेकार्यालयले स्वीकृत (१) : बार्षिक कार्यक्रम तथा कार्ययोजनाको आधारमा वातावरणीय अध्ययन आवश्यक पर्ने विकास निर्माण सम्बन्धी कार्य वा आयोजना तथा कार्यक्रम पहिचान गरी सूची तयार गर्नु पर्नेछ ।

)२(उपदफा बमोजिमको सूचीमा स्थानीय सरकार (१) ,संचालन ऐन२०७४ को दफा ६२ मोजिम गाउँपालिका ब (क) तथा नगरपालिका क्षेत्रभित्रगरिने स्लेट ,ढुङ्गा ,गिट्टी ,वालुवा एवं माटोजन्य वस्तुको विक्री सम्बन्धी कार्य समेत समावेश गर्नु पर्नेछ ।

)३ बमोजिम वातावरणीय (१) उपदफा (अध्ययन आवश्यक पर्ने आयोजना तथा कार्यक्रमको पहिचान तथा सूची तयार गर्दा सङ्घीय वातावरण संरक्षण नियमावली ,२०७७ को आधारमा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन ,प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनका लागि छुट्टाछुट्टै सूची तयार गर्नु पर्नेछ ।

)४उ (पदफा बमोजिमको सूची तयार गर्दा यस (३) कार्यविधिको**अनुसूची –१** मा उल्लिखित सीमा अनुसार (थ्रेसहोल्ड) गर्नु पर्नेछ ।

)५कार्यालयले वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने आयोजना (वा कार्यक्रमको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन वा व्यवसायिक कार्ययोजना तयार भए पश्चात वातावरणीय अध्ययन गर्ने गराउने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

)६ बमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्दा (५) उपदफा (**अनुसूची –२** मा उल्लिखित वातावरणीय अध्ययन सम्बन्धी प्रवाह

चित्र ,प्रभाव पहिचान तथा अध्ययन सूची र औजारको प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

४ . <u>कार्यसूची तयारी तथा स्वीकृति गर्नुपर्ने</u> प्रस्तावकले (१) :संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययनको लागि **अनुसूची –३** र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको लागि **अनुसुची –४** बमोजिमको ढाँचामा प्रत्येक आयोजना वा कार्यक्रमको लागि छुट्टाछुट्टै कार्यसूची तयार गर्नु पर्नेछ ।

)२बमोजिम तयार गरिएको कार्यसूची (१) उपदफा (स्वीक्ृतिको लागि वातावरण विषय हेर्ने महाशाखा/शाखा/एकाईमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

)३) उपदफा (२(बमोजिम पेश भएको कार्यसूची स्वीकृतिका लागि पेशगर्नुअघि विषयसँग सम्बन्धित शाखा/महाशाखाको रायसुझाव सहित पेश गर्नुपर्नेछ ।

)४बमोजिम पेश भएको संक्षिप्त (२) उपदफा (वातावरणीय अध््ययन सम्बन्धी कार्यसूची भए प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण सम्बन्धी कार्यसूची भए प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत प्रमुखले आवश्यक जाँचबुझ गरी पेश भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) को प्रयोजनको लागी दिन गणना गर्दा थप कागजात माग गरेकोमा त्यस्तो कागजात प्राप्त भएको मितिबाट

मुसिकोट राजपत्र

र कुनै विषयमा थप स्पष्ट गर्न लेखि पठाएकोमा त्यस्तो विषयमा स्पष्ट भई आएको मितिबाट गणना गरिनेछ ।

)६ बमोजिम कार्यसूची स्वीकृत गर्दा दफा (४) उपदफा (बमोजिम गठित प्राविधिक समिति (१) को उपदफा १४को सिफारिशमा गर्नु पर्नेछ ।

.5 <u>सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने</u>प्रस्तावकले वातावरणीय अध्ययन (१): प्रतिवेदन तयारीको सिलसिलामा प्रस्तावको कार्यान्वयनबाट प्रभावित हुने क्षेत्रमा प्रस्तावको बारेमा सार्वजनिक सुनुवाईको आयोजना गरी राय सुझाव सङ्कलन गर्नु पर्नेछ ।

)२बमोजिम सार्वजनिक सुनुवाई गर्दा (१) उपदफा (,प्रस्तावकले प्रभावित स्थानीय समुदायवन उपभोक्ता समूह गठन भएको भए सो समूहका प्रतिनिधि ,वडा अध्यक्ष वा वडा समितिका प्रतिनिधिको रोहवरमा गराउनु पर्नेछ ।

)३बमोजिम सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने (१) उपदफा (प्रयोजनका लागि प्रस्तावकले सोको मिति ,समय ,स्थान र आयोजना तथा कार्यक्रमको सम्बन्धमा प्रचार प्रसार गर्नको लागि स्थानीय पत्रपत्रिका ,रेडियो वा अन्य सञ्चार माध्यमको प्रयोग गर्नुका साथै सम्बन्धित वडा कार्यालय र आयोजना क्षेत्रको कुनै सार्वजनिक स्थलमा सूचना समेत टाँस गर्नु पर्नेछ ।

)४बमोजिम गरिने सार्वजनिक सुनुवाई (१) उपदफा (,कार्यक्रममा आयोजना तथा कार्यक्रमबाट प्रभावित क्षेत्रका नागरिक समुदाय तथा महिला ,बालबालिका ,अपाङ्गता भएका व्यक्ति ,ज्येष्ठ नागरिक तथा जोखिम रहेका वर्गको सहभागिता सुनिश्चित गर्न प्रस्तावकले उपदफा बमोजिमको (२) सूचना स्थानीय पत्रपत्रिका , रेडियो र अन्य सञ्चार माध्यमबाट सम्भव भएसम्म स्थानीय भाषामा समेत प्रचार प्रसार गर्नु पर्नेछ ।

)५प्रस्तावकले आयोजना तथा कार्यक्र (मले समेट्ने भौगोलिक क्षेत्रको आधारमा आवश्यकता अनुसार एकभन्दा बढी स्थानमा सार्वजनिक सुनुवाईको आयोजना गर्नु पर्नेछ ।

)६यस दफा बमोजिम आयोजना गरिएको सार्वजनिक (,सुनुवाईमा भएको उपस्थितिसुनुवाईबाट प्राप्त सुझाव ,तस्वीर तथा श्रव्य-दृश्य सामग्री समेत वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा संलग्न गर्नु पर्नेछ ।

)७ सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम सम्बन्धी विस्तृत ढाँचा (तथा प्रक्रिया**अनुसूची –५** मा उल्लेख भएबमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद – ३

प्रतिवेदन तयारी तथा स्वीकृति सम्बन्धी व्यवस्था

मुसिकोट राजपत्र

६ . <u>वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी</u> को उपदफा ४ दफा (१) : बमोजिम आयोजना हुने ५ बमोजिम स्वीकृत कार्यसूची र दफा (२) सार्वजनिक सुनुवाईबाट प्राप्त सुझाव समेतको आधारमा प्रस्तावकले प्रत्येक आयोजना तथा कार्यक्रमको लागि छुट्टाछुट्टै वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ ।

)२संक्षिप्त वातावरण (ीय अध्ययन प्रतिवेदनको ढाँचा **अनुसूची –६** तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा **अनुसूची –७** मा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

)३बमोजिम प्रतिवेदन तयार गर्दा (१) उपदफा (प्रस्तावकले प्रस्ताव कार्यान्वयन हुनेनगरपालिका वा त्यस क्षेत्रका सम्बन्धित सरोकारवाला निकाय व्यक्ति वा संस्थालाई सो प्रस्तावको कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभावको सम्बन्धमा सात दिनभित्र लिखित सुझाव उपलब्ध गराउन **अनुसूची –८** बमोजिमको ढाँचामा कार्यालय ,शैक्षिक संस्था ,स्वास्थ्य संस्था वा कुनै सार्वजनिक स्थलमा सूचना टाँस गरी मुचुल्का तयार गर्नु पर्नेछ ।

)४बमोजिमको सूचना कुनै एक स्थानीय (३) उपदफा (पत्रपत्रिकामा प्रकाशन गरी आफ्नो वेवसाइट भएमा सोमा समेत प्रकाशन गर्नु पर्नेछ ।

)५बमोजिम सूचना टाँस वा (४) र (३) उपदफा (प्रकाशन भएकोमा सो सम्बन्धमा कसैको रायसुझाव भए सूचनामा

मुसिकोट राजपत्र

उल्लिखित अवधिभित्र सम्बन्धित प्रस्तावकलाई आफ्नो राय सुझाव दिन सकिनेछ ।

)६बमोजिम स्वीकृत (३) को उपदफा ४ दफा (बमोजिम वातावरणीय अध्ययन (१) कार्यसूची तथा उपदफा ,प्रतिवेदन तयार गर्दा प्रस्तावकले डेस्क अध्ययनस्थलगत भ्रमण , अवलोकन र प्रभाव क्षेत्रका लक्षित समुदाय तथा सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया गरी तथ्याङ्क तथा सूचना संकलन गर्नु पर्नेछ ।

)७बमोजिमको वातावरणीय अध्ययन (१) उपदफा (प्रतिवेदनमा प्रस्तावकले प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्ने क्रममा री तथा नकारात्मकवातावरणमा पर्नसक्ने सकारात्मक प्रभाव बढोत्त प्रभाव न्यूनीकरणको लागि अपनाउन सकिने विभिन्न विकल्पहरुको विस्तृत विश्लेषण गरी त्यस्ता विकल्पहरुमध्ये वातावरणीय दृष्टिकोणले प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न उपयुक्त हुने विकल्प र सो विकल्प कार्यान्वयन गर्न सकिने आधार र कारण समावेश गर्नु पर्नेछ ।

)८प्रस्तावकले वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार (गर्दा**अनुसूची –९** मा उल्लिखित विज्ञ मार्फत तयार गर्नु पर्नेछ ।

)९बमोजिम वातावरणीय अध्ययन (८) उपदफा (,कार्यमा संलग्न विज्ञहरु स्थलगत अध्ययनअवलोकन ,रायपरामर्श

मुसिकोट राजपत्र

र अन्तरक्रियाका लागि आयोजना तथा कार्यक्रमको प्रस्तावित स्थलमा अनिवार्य रुपमा उपस्थित हुनु पर्नेछ ।

)१०वातावरणीय अध्ययन सम्बन्धी कार्यसूची तथा (वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन नेपाली भाषामा तयार गर्नु पर्नेछ ।

तर कार्यसूची तथा प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिने प्राविधिक शब्दावलीको लागि नेपाली भाषा प्रयोग गर्दा शब्दको आशयमा नै तात्विक फरक पर्ने भएमा त्यस्ता शब्द अंग्रेजी भाषामा उल्लेख गर्न यस व्यवस्थाले वाधा पुरयाएको मानिने छैन ।

)११मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता (१०) उपदफा (पनि विदेशी लगानी भएका प्रस्तावको हकमा तयार गरिने वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन र कार्यसूची नेपाली वा अङ्ग्रेजी भाषामा तयार गर्न सकिनेछ ।

)१२बमोजिम अध्ययन प्रतिवेदन र (११) उपदफा (कार्यसूची अङ्ग्रेजी भाषामा तयार पारिएको अवस्थामा सोको कार्यकारी सारांश सहितको संक्षिप्त प्रतिवेदन नेपाली भाषामा समेत तयार गर्नु पर्नेछ ।

)१३प्रस्तावकले वातावरणीय अध्ययन प्र (तिवेदन तयार गर्दा वातावरण संरक्षण ऐन ,२०७६ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली ,२०७७ ले तोकेअनुसारको मापदण्ड र गुणस्तर कायम

हुने गरी यस कार्यविधिले निर्धारण गरेको ढाँचामा तयार गर्नु पर्नेछ ।

)१४वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयारी (सम्‌बन्धी व्यवस्था प्रचलित सङ्घीय तथा प्रदेश कानून बमोजिम हुनेछ ।

७ . <u>अध्ययन प्रतिवेदनको स्वीकृति</u>बमोजिम तयार ६ दफा (१) : गरिएको संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत प्रमुख समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

)२ (प्रमुखले उपदफा बमोजिम पेश भएको संक्षिप्त (१) वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय ,प्रतिवेदन उपर अध्ययनविश्लेषण तथा पुनरावलोकनको लागि दफा १४ को उपदफा बमोजिम गठित प्राविधिक समितिमा पठाउनु (१) पर्नेछ ।

)३ बमोजिम (२) प्राविधिक समितिले उपदफा (प्राप्त भएको वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन उपर आवश्यक अध्ययन , परामर्श ,जाँचबुझ ,विश्लेषण तथा पुनरावलोकन गरी स्वीकृतिको लागि सिफारिश गर्नु पर्नेछ ।

)४बमोजिम प्राविधिक समितिको (३) उपदफा (सिफारिशको आधारमा प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रम

मुसिकोट राजपत्र

कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा कुनै उल्लेख्य प्रभाव पर्ने नदेखिएमा आवश्यकता अनुसार प्रस्तावकले पालना गर्नुपर्ने शर्त तोकी संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन भए प्रमुखले र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन कार्यपालिकाले स्वीकृत गर्नेछ ।

)५ बमोजिम प्रतिवेदन (४) उपदफा (स्वीकृत गर्दा प्रतिवेदन पेश भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र स्वीकृत गर्नु पर्नेछ ।

)६(उपदफा)५ (को प्रयोजनको लागी दिन गणना गर्दा थप कागजात माग गरेकोमा त्यस्तो कागजात प्राप्त भएको मितिबाट र कुनै विषयमा थप स्पष्ट गर्न लेखिपठाएकोमा त्यस्तो विषयमा स्पष्ट भई आएको मितिबाट गणना गरिनेछ ।

)७बमोजिम वातावरणीय अध्ययन (३) उपदफा (प्रतिवेदनको अध्ययन तथा जाँचबुझ गर्दा त्यस्तो प्रस्तावको थप वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने देखिएमा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययनको हकमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण गर्नप्रमुखले र प्रारम्भिकवातावरणीय परीक्षणको हकमा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने गरी कार्यपालिकाले आदेश दिन सक्नेछ ।

)८(उपदफा अनुसार दिइएको आदेश अनुसार (७) प्रस्तावकले थप अध्ययन गरी प्रारम्भिकवातावरणीय परिक्षण प्रतिवेदन भए कार्यपालिका समक्ष र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन

प्रतिवेदन भए प्रदेश कानूनले तोकेको निकाय समक्ष पुनः पेश गर्नु पर्नेछ ।

)९बमोजिमको वातावरणीय अध्ययन (८) उपदफा (प्रतिवेदन तयार गर्नुपूर्व प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण सम्बन्धी कार्यसूचीप्रमुखबाट र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्यसूची प्रदेश कानूनले तोकेको निकायबाट स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।

८ . <u>प्रतिवेदन परिमार्जन गर्न सकिने</u>संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन (१) : प्रतिवेदन र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत भई ,सकेपछि सो प्रतिवेदनमा भौतिक पूर्वाधारडिजाइन तथा क्षमता र स्वरुपमा परिमार्जन गर्नुपर्ने वा संरचना स्थानान्तरण वा फेरबदल गर्नुपर्ने भएमा वा आयोजना तथा कार्यक्रम क्षमता घटेमा वा रुख कटान संख्यामा थपघट गर्नुपर्ने भएमा कार्यपालिकाले त्यस्तो वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन परिमार्जन गर्न स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

)२ता मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए (१) उपदफा (पनि दफा ७ को उपदफा बमोजिम संक्षिप्त वातावरणीय (६) अध्ययन गरिएकोमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण वा प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण गरिएकोमा वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन

मुसिकोट राजपत्र

गर्नुपर्ने आदेश दिएको अवस्थामापरिमार्जन सम्बन्धी व्यवस्था लागू हुने छैन ।

परिच्छेद –४

प्रस्ताव कार्यान्वयन तथा अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

९ . <u>प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्नु पर्ने</u>प्रस्तावकले संक्षिप्त वातावरणीय (१) : अध्ययन वा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृत भएको मितिले तीन बर्षभित्र त्यस्तो प्रस्ताव कार्यान्वयन प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ ।

)२मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता (१) उपदफा (प्रस्तावको पनि विशेष परिस्थिति सिर्जना भई सो अवधिभित्र कार्यान्वयन हुन नसक्ने अवस्था उत्पन्न भएमा प्रस्तावकले संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययनको हकमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको हकमाप्रमुख समक्ष स्पष्ट कारण खुलाई म्याद थपका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ।

)३म प्राप्त भएको निवेदन उपर बमोजि (२) उपदफा (संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनभए प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन भए प्रमुखले दफा १५ को उपदफा बमोजिम (१)को प्राविधिक समितिबाट

मुसिकोट राजपत्र

जाँचबुझ गराई व्यहोरा मनासिब देखेमा आफ्नो राय सहित कार्यपालिकामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

)४बमोजिम पेश भएको निवेदनको (३) उपदफा (व्यहोरा मनासिव देखेमा कार्यपालिकाले बढीमा दुई बर्षको अवधि थप गर्न सक्नेछ ।

)५बमोजिमको अवधिभित्र (४) वा (१) उपदफा (प्रस्ताव कार्यान्वयन प्रारम्भ नगर्ने प्रस्तावकले त्यस्तो प्रस्तावको पुनः वातावरणीय अध्ययन गराई स्वीकृतिको लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।

.10 <u>वातावरणीय व्यवस्थापन योजना</u>प्रस्तावकले प्रस्ताव (१) : कार्यान्वयन गर्नुअघि**अनुसूची –१०** बमोजिमको ढाँचामा वातावरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गर्नु पर्नेछ ।

)२बमोजिम वातावरणीय व्यवस्थापन (१) उपदफा (योजना तयार गर्दा वातावरणीय सकारात्मक प्रभाव बढोत्तरी हुने र नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण गर्ने क्रियाकलापहरुमध्ये आयोजना निर्माणको क्रममा र आयोजना सम्पन्न भएपछि अवलम्बन गर्ने क्रियाकलापहरु समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

)३बमोजिमको वातावरणीय व्यवस्थापन (१) उपदफा (,योजनामा निरोधात्मकसुधारात्मक र क्षतिपूर्ति सम्बन्धी क्रियाकलापहरु समेत प्रस्ताव गर्नु पर्नेछ ।

मुसिकोट राजपत्र

)४वातावरणीय व्यवस्थापन योजना तयार गर्दा (प्रस्तावकले आयोजना कार्यान्वयन गर्दा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रारम्भिक ,मध्यकालीन र दीर्घकालीन सकारात्मक प्रभावको बढोत्तरी र नकारात्मक प्रभावको न्यूनीकरणको लागि अबलम्बन गर्नुपर्ने विधि र प्रक्रिया समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ।

)५वातावरणीय व्यवस्थापन योजनामा प्रस् (तावित कार्यहरु सञ्चालन गर्न लाग्ने लागतलाई विस्तृत आयोजना प्रतिवेदनमा उल्लेख भएकोमा सोको क्रियाकलाप र लागत प्रस्तावकले वातावरण व्यवस्थापन योजनामा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

)६प्रस्तावकले वातावरणीय व्यवस्थापन योजनामा (उल्लिखित क्रियाकलापलाई आयोजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि तयार गरिने लागत अनुमानमा नै समावेश गर्नु पर्नेछ ।

)७बमोजिम तयार गरेको वातावरणीय (१) उपदफा (व्यवस्थापन योजना कार्यान्वयन प्रारम्भ भएपछि प्रस्तावकले कार्यान्वयनको अवस्थाको प्रतिवेदन प्रत्येक छ महिनामा । कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ

)८ (नगरपालिकाले आफूले गरेको अनुगमन तथा निरीक्षणको प्रतिवेदन प्रत्येक आर्थिक बर्ष समाप्त भएको मितिले एक्काईस दिनभित्र प्रदेश कानूनले तोकेको निकायमा पठाउनु पर्नेछ ।

मुसिकोट राजपत्र

)९बमोजिम पेश गरेको प्रतिवेदनलाई (८) उपदफा (
ईट मार्फत सात दिनभित्र कार्यालयको सूचना पाटी तथा वेवसा
सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

११ .**<u>प्रस्ताव कार्यान्वयन अनुगमन तथा प्रतिवेदन</u>**प्रस्ताव (१) :
कार्यान्वयनको अनुगमन गर्दा प्रारम्भिक एवम् प्रक्रिया अनुगमन ,
नियमपालन अनुगमन तथा प्रभावको अनुगमन गर्नु पर्नेछ ।

)२प्रस्तावको प्रारम्भिक अनुगमन गर्दा आयोजना वा (
कार्यक्रमको निर्माण कार्य शुरु गर्नुभन्दा अगावै निर्माणस्थल र
वरपरकाआधारभूत वातावरणीय पक्षको सर्वेक्षण गर्नु पर्नेछ ।

)३प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट भएका वातावरणीय परिवर्तन (
ण र सञ्चालनका पत्ता लगाउन कार्यक्रम तथा आयोजना निर्मा
,क्रममा त्यस क्षेत्रको जनस्वास्थ्यपर्यावरणीय ,सामाजिक र
आर्थिक अवस्था लगायतका सूचकहरुको मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

)४प्रस्तावकले वातावरण संरक्षणसम्बन्धी मापदण्डको (
पालना गरेको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्न वातावरणीय गुणस्तरका
दूषणको अवस्थाको बारेमा आवधिक वा लगातार विशेष सूचक वा प्र
अनुगमन गरी अभिलेख राख्नु पर्नेछ र यसरी अनुगमन गर्दा
वातावरणीय व्यवस्थापन योजनामा प्रस्तावित विषयहरु समेत
समावेश गर्नु पर्नेछ ।

)५प्रस्ताव कार्यान्वयनबाट सिर्जना हुने सकारात्मक र (,नकारात्मक प्रभाववातावरण संरक्षणका लागि प्रस्तावकले पालना गर्नुपर्ने विषयहरु तथा वातावरणीय प्रभावकारिताको अनुगमन सम्बन्धी सूचकहरु समेत प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

)६बमोजिमका प्रत्येक सूचकलाई कसले (५) उपदफा (र कुन विधि वा तरिकाबाट अनुगमन गर्ने हो सो समेत खुलाउनु , र यस्तो विधि भरपर्दोपर्छसजिलो र आयोजना स्थलमा कार्यरत जनशक्तिले अबलम्बन गर्नसक्ने खालको हुनु पर्नेछ ।

)७बमोजिमको कार्य (६) उपदफा (प्रस्तावकसँग उपलब्ध जनशक्तिले गर्न सक्ने अवस्था नभएमा आवश्यकता अनुसार वाह्यस्रोतबाट पूर्ती गरी सम्पादन गर्ने व्यवस्था प्रस्तावकले मिलाउनु पर्नेछ ।

)८आयोजना निर्माण तथा सञ्चालनको विभिन्न चरणका (लागि सूचकको प्रकृति हेरी वातावरणीय अनुगमन गर्ने समय तालिका समेत प्रतिवेदनमा समावेश गर्नु पर्नेछ ।

)९बमोजिम प्रस्ताव कार्यान्वयन (१) उपदफा (प्रारम्भिक अनुगमन, प्रभाव अनुगमन तथा नियमपालन अनुगमन सम्बन्धी ढाँचा **अनुसूची–११** मा तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१२ . **अनुगमन सम्बन्धी जिम्मेवारी**संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन (१) : तथा प्रारम्भिक वातावरणीयपरीक्षण सम्बन्धी अध्ययन प्रस्तावको

कार्यान्वयनको स्वःअनुगमन गर्ने जिम्मेवारी प्रस्तावक स्वयंको हुनेछ ।

)२ (१) प्रस्तावकले प्रत्येक छ महिनामा उपदफा (बमोजिम स्वःअनुगमन गरी तयार गरेको प्रतिवेदननगरपालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ ।

)३ (नगरपालिका स्वयं प्रस्तावक भएको वा अन्य प्रस्तावकबाट कार्यान्वयन गरिने प्रस्तावको अनुगमनका लागि कार्यपालिकाले देहाय बमोजिमको अनुगमन समिति गठन गर्नेछः–

क (उपप्रमुख –संयोजक

खवातावरण तथा (विपद व्यवस्थापन समितिको संयोजक–सदस्य

गप्रमुख प्रशासकीय अधिकृत (–सदस्य

घ/योजना तथा पूर्वाधार विकास महाशाखा (शाखा वा एकाई प्रमुख –सदस्य

ङवात (ावरण निरीक्षकवातावरण ,वातावरण विज्ञान) ब्यवस्थापन वा वातावरण इन्जिनियरिङ विषयमा कम्तिमा (स्नातक –सदस्य

च वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन (महाशाखा/शाखा/एकाई प्रमुख – सदस्य सचिव

)४ ,समितिले जिल्लास्थित वन कार्यालय (सम्बन्धित निकाय प्रमुख तथा प्रतिनिधि वा विषयविज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

)५बमोजिम अनुगमन ११ अनुगमन समितिले दफा (गरी तयार पारिएको प्रतिवेदन तीस दिनभित्र कार्यपालिका समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

)६अनुगमनबाट देखिएका समस्या तथा कार्यपालिकाले (सुझाव कार्यान्वयनको लागि प्रस्तावकलाई आदेश दिन सक्नेछ र यसरी दिएको आदेशको पालना गर्नु प्रस्तावकको कर्तव्य हुनेछ ।

१३ . <u>कार्यान्वयनमा रोक लगाउन सक्ने</u>यस कार्यविधि तथा (१) : न वातावरण संरक्षण सम्बन्धी प्रचलित सङ्घीय तथा प्रदेश कानू बमोजिम वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत नगराई वा स्वीकृत भएभन्दा फरक हुने गरी प्रस्ताव कार्यान्वयन गर्न गराउन हुँदैन ।

)२ ,कुनै व्यक्ति (संस्था वा निकायले उपदफा (१) विपरितकोकार्य गरेको पाइएमा संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन वा प्रारम्भिक वातावरणीय प्रतिवेदन भए कार्यपालिकाले प्रस्ताव कार्यान्वयनमा रोक लगाउनेछ र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको हकमा प्रदेश सरकारको सम्बन्धित निकायमा सिफारिश गर्नेछ ।

मुसिकोट राजपत्र

)३बमोजिम कुनै प्रस्ताव का (२) उपदफा (र्यान्वयनमा रोक लगाइएकोमा त्यसरी रोक लगाइएको कारणबाट क्षति पुग्न गएमा प्रस्तावकले सो बापत कुनै किसिमको क्षतिपूर्तिको दावी गर्न पाउने छैन ।

)४मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता (३) उपदफा (पनि कार्यान्वयनमा रोक लगाइएको आयोजनाको प्रस्तावकले प्रचलित ऐन बमोजिम वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत गराएमा वा स्वीकृत वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन बमोजिम आयोजना कार्यान्वयनमा सुधार गरेमा लगाइएको रोक सम्बन्धित निकायले फुकुवा गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद – ५

विविध

१४ . <u>प्राविधिक समिति गठन गर्ने</u>संक्षिप्त वातावरणीय अध्ययन तथा (१) : प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण सम्बन्धी कार्यसूची तथा वातावरणीय ,प्रतिवेदन स्वीकृत गर्नुअघि प्राविधिक पक्षहरुको अध्ययन अध्ययन विश्लेषण र पुनरावलोकन गरी सिफारिश गर्न कार्यपालिकाले देहाय बमोजिमको प्राविधिक समिति गठन गर्नेछः –

मुसिकोट राजपत्र

क(योजना तथा प्राविधिक महाशाखा/शाखा वा इकाई प्रमुख
–संयोजक

ख(आयोजना तथा कार्यक्रमसँग सम्बन्धित क्षेत्रको विषयको विज्ञ
–सदस्य

ग(वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन विषय हेर्ने महाशाखा/शाखा/एकाई प्रमुख –सदस्यसचिव

)२ ,समितिले आवश्यकता अनुसार वन कार्यालय (सम्बन्धित विषयगत निकायका प्रमुख तथा प्रतिनिधि वा विषय विज्ञलाई बैठकमा आमन्त्रित गर्न सक्नेछ ।

१५ . <u>गुनासो सुनुवाई गर्ने दायित्व</u>आयोजना तथा कार्यक्रमको (१) : ,वातावरणीयआर्थिक ,सामाजिक र साँस्कृतिक सवालसँग सम्बन्धित प्रभावित व्यक्ति तथा समुदायको चासोशि ,कायत तथा गुनासो प्राप्त गर्ने ,सम्बोधन र कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने प्रयोजनका लागि गुनासो सुनुवाई संयन्त्रको व्यवस्था गर्ने दायित्व प्रस्तावकको हुनेछ ।

)२ बमोजिम (१) उपदफा (व्यवस्था भएको संयन्त्रमा गुनासो सुन्ने अधिकारी तथा गुनासो सम्बोधन समिति लगायत अन्य उपयुक्त व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

मुसिकोट राजपत्र

)३बमोजिम गुनासो सुनुवाई अधिकारीको (२) उपदफा (व्यवस्था नभएको अवस्थामा गुनासो सुनुवाई अधिकारीको जिम्मेवारी स्वतः आयोजना प्रमुखको हुनेछ ।

)४बमोजिम गुनासो सुनुवाई सम्बन्धी (१) उपदफा (/व्यवस्था गर्न कार्यपालिकाले उपाध्यक्षउपप्रमुखको संयोजकत्वमा तीन सदस्यीय गुनासो सम्बोधन समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

)५बमोजिमको गुनासो सुनुवाई संयन्त्रले (२) उपदफा (,परियोजना वा प्रस्तावसँग सम्बन्धी वातावरणीयआर्थिक ,सामाजिक एवम् साँस्कृतिक चासो तथा सवालहरु बारे आवाज प्रस्तुत गर्न र सम्बोधन गर्न समयबद्ध तथा पारदर्शी कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

)६प्रस्तावकले प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रमको (विषयमा वडा तथानगरपालिका स्तरमा सचेतनामूलक अभियान सञ्चालन गरी प्रस्तावित आयोजना तथा कार्यक्रमले सम्बोधन गर्नुपर्ने प्रभावितहरुको हक अधिकार र गुनासो सम्बोधन गर्ने संयन्त्रको बारेमा समुदाय तथा सरोकारवालालाई सुसूचित गराउनु पर्नेछ ।

)७गुनासो सम्बोधन समिति तथा ग (ुनासो सुन्ने अधिकारीको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

मुसिकोट राजपत्र

कवातावरणीय तथा सामाजिक अवरोध (, सम्पत्तिको प्राप्ति, अधिकार, क्षतिपूर्ति र सहायता सम्बन्धमा प्रभावितहरुलाई सहयोग गर्ने,

ख (प्रभावित व्यक्तिहरुको गुनासो प्राप्त गर्ने, अभिलेख राख्ने, वर्गीकरण गर्ने, प्राथमिकता निर्धारण गर्ने,

गगुनासो प्राप्त भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र सम्बोधन (गरी सम्बन्धित रनगरपालिकालाई जानकारी गराउने,

घग (ुनासो सम्बोधन सम्बन्धी निर्णय प्रक्रियामा असन्तुष्ट पक्षको पृष्ठपोषणलाई सुनिश्चित गर्ने,

ङ(प्रस्तावकले तोके बमोजिमका र समितिले आवश्यक देखेका अन्य कामहरु गर्ने।

१६ . <u>प्राविधिक सहयोग लिन सक्ने</u>ःआयोजना वा कार्यक्रमका लागि गरिने वातावरणीय अध्ययन सम्बन्धी कार्य नगरपालिकाको आन्तरिक जनशक्तिबाट गर्न संभव नभएको अवस्थामा सम्बन्धित विषय विज्ञहरु वा व्यवसायिक परामर्शदाताको सहयोग लिन सकिनेछ ।

१७ .<u>प्रचलित कानून लागू हुने</u>ःयस कार्यविधिमा भएको व्यवस्था प्रचलित कानूनसँग बाँझिएमा प्रचलित कानूनको व्यवस्था लागू हुनेछ

आज्ञाले,
नवराज भण्डारी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

मूल्यरू @०

मुसिकोट राजपत्र